

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA AL CARRER SANT JOSEP
ORIOI, 19/ RAMBLA DEL RAVAL, 37-53 / CARRER DE
SANT PAU, 69-79, DE BARCELONA.**

Data de la intervenció: 16 de juny al 14 de juliol de 2004

Codi MHCB: 110/04

Lluís Juan Gonzàlez
Octubre de 2006

Índex

1. Introducció -----	3
2. Situació geogràfica-----	4
3. Context històric i antecedents arqueològics -----	6
4. Motius i objectius de la intervenció -----	10
5. Mètode de treball -----	11
6. Descripció dels treballs realitzats -----	12
7. Repertori estratigràfic -----	15
8. Conclusions-----	21
9. Bibliografia -----	22

ANNEXES

- Planimetria
- Documentació fotogràfica

1. Introducció

La intervenció arqueològica preventiva de la qual tracta la present memòria, s'ha dut a terme arran de la necessitat per part de l'empresa FECSA-ENDESA de realitzar una rasa que permetés la instal·lació d'una nova línia elèctrica entre el núms. 37 i 53 de la Rambla del Raval, el núm. 19 del carrer de Sant Josep Oriol, i els núms. 69-79 del carrer de Sant Pau, a la ciutat de Barcelona. L'obra respon al núm. de llicència B1-FECZE108521-0 i ha estat duta a terme per l'empresa ESPELSA.

Donat que aquest indret s'inclou en una zona d'interés arqueològic i alt valor històric, es va creure oportuna la necessitat d'intervenir-hi arqueològicament, realitzant-se un Projecte (ref. 110/04) coordinat pel Museu d'Història de la Ciutat, de l'Ajuntament de Barcelona, i encarregant-se la gestió arqueològica a l'empresa ATICS, S.L. La direcció tècnica ha estat duta a terme per l'arqueòleg Lluís Juan González, i ha comptat amb la supervisió del Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

Els treballs en qüestió han estat realitzats entre els dies 16 i 23 de Juny de 2004, ambdós inclosos.

2. Situació geogràfica

Com ja hem dit a l'apartat anterior, la intervenció arqueològica s'ha realitzat als carrers de Sant Josep Oriol, de Sant Pau i la Rambla del Raval, que conformen, juntament amb el carrer d'Espalter, una mateixa illa de cases situada dins del barri del Raval, al districte de Ciutat Vella de Barcelona. El terme municipal de la ciutat es troba conformat per la plana que delimiten pel S i pel N respectivament, els rius Llobregat i Besós, amb els seus respectius deltes. El costat NW es troba delimitat per la serra de Collserola, pertanyent a la Serralada Litoral, i que té com punt dominant el Tibidabo, amb 512m; als seus peus trobem altres turons de menor relevància com ara el turó de la Rovira, el turó de la Peira, el del Carmel i el del Putxet, entre d'altres. Finalment, la mar Mediterrània delimita la plana pel SE.

En aquesta plana quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament diferenciades:

- a) El nucli antic, actual districte de Ciutat Vella, que restà emmurallat fins a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat en el seu costat sud pel gran promontori de Montjuïc (173 m), que s'aixeca suaument sobre el pla i cau brusquement sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
  - un nucli central, sobre l'anomenat Mons Taber (12 m). Fou sobre aquest petit puig calcari o es va establir la primigènia ciutat romana que més tard donaria lloc a l'actual Barcelona, la *Colonia Iulia Augusta Paterna Faventia Barcino*.
  - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Santa Maria del Mar, de la Mercè i de Sant Pere.

- el darrer sector del nucli antic de la ciutat, és a dir, el Raval, començà a ser urbanitzat quan quedà inclòs dins del tercer recinte fortificat, que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV. Es justament dins d'aquest sector on hem d'incloure la zona afectada pels treballs que aquí ens ocupen, concretament a la part més oriental del barri, molt aprop de l'antic monestir de Sant Pau del Camp.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No serà fins a darreries del segle XIX, una vegada enderrocades les muralles, que aniran essent annexionats a la ciutat; així, serà Sarrià la darrera de les vil.les incorporades a la ciutat, ja a principis del S. XX.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que impedièn el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle).

Així doncs, el barri del Raval, zona que en aquest treball ens interessa, queda enclavat a la part meridional del districte de Ciutat Vella, un sector amb una fisonomia urbana que no quedarà fixada de manera definitiva fins el S. XIX, fruit d'un procés històric que passem a analitzar en el proper apartat.

3. Context històric i antecedents arqueològics

Context històric

El barri del Raval està situat a l'oest de la Rambla i limitat pel Paral·lel, les rondes de Sant Pau i Sant Antoni.

Les primeres notícies que ens parlen d'algun tipus d'establiment humà a la zona ens porten al Neolític Antic, tal com ho semblen demostrar les restes arqueològiques trobades a la caserna de Sant Pau del Camp. Aquests barris, que resten a ponent de la Rambla, foren, durant molts segles, un conjunt d'horts, camins i rieres, que lentament s'anaven convertint en carrers.

El progressiu creixement urbanístic de la ciutat emmurallada obligà ja en època medieval –segle XIII- a construir un altre circuit de muralles que tenia com a límit la Rambla. Aquesta nova línia no inclogué dins els seus murs la futura zona del Raval, però sí que determinà el seu ús i caràcter. En aquest moment s'intentà d'utilitzar el Raval com a espai per instal·lar tots aquells oficis o activitats que dins la ciutat emmurallada podien ser molestos o conrindicants (sanitat, prostitució, feines sorolloses, etc.). Per altra banda, comencen a instal·lar-s'hi un nombre important d'ordes religiosos. De la rellevància que prengué la zona en època medieval n'és testimoni el fet que només un segle més tard –finals del segle XIV- Barcelona eixampla el seu recinte emmurallat per incloure-hi el Raval.

Entre els segles XV i XVII el barri continua tenint les mateixes funcions que en època medieval, mantenint un baix poblament i nombroses zones desocupades, i amb preferència en aquest sector de la ciutat s'establiren alguns oficis com són terrissaires i carnisers; s'incrementà el nombre d'edificis destinats als serveis ciutadans i sobretot a les institucions religioses, com a resultat de la contrarreforma. Bona mostra en són les construccions dedicades a la beneficència: la Casa de la Convalescència, la Casa dels Infants Orfes, la Casa de la Caritat, el Convent del Bonsuccés, etc ...

Cal fer menció especial a l'Hospital de la Santa Creu, que dona nom al carrer, i que començà a crear-se el 1401 mitjançant la unificació en un de sol, d'un seguit d'hospitals depenents tant del municipi com de l'església, entre els quals es comptaven l'hospital d'en Colom, el d'en Guitart, l'hospital de Messells, la casa de Maternitat de Sant Macià, etc... Sota la protecció reial, la iniciativa es cristal·litzà en la fundació de l'Hospital de la Santa Creu.

Haurem d'esperar, però, als segles XVIII i XIX per notar uns canvis importants en el paisatge urbà del barri. S'obren nous carrers i famílies burgeses s'instal·len al barri, portant amb elles les seves indústries, i ocupant les fàbriques, i els espais oberts de que disposava el barri. Això provocà l'aparició i el desenvolupament de l'habitatge obrer, el qual té com a conseqüència una notable transformació del teixit urbà.

Així doncs, i deixant de banda els grans conjunts religiosos i de beneficència i salut, resten molts pocs exemples d'edificis anteriors a aquesta època.

L'abandonament de les residències senyorials, el trasllat de les indústries a altres llocs de la ciutat o fora d'aquesta, i les diferents onades d'immigració en el decurs del segle XX anaren abocant el Raval cap a la marginalitat que avui dia encara pateix, essent el carrer de l'Hospital, segurament, el més carismàtic del barri del Raval.

Pel que respecta als antecedents arqueològics, són nombroses les intervencions que s'han dut a terme en aquesta zona, i per aquest motiu només esmentem les més destacables:

- *Antic Hospital de la Santa Creu*: l'any 1992 es va excavar totalment la Sala de la Reserva de la Biblioteca de Catalunya i posteriorment es van fer rases i sondejos a la Sala de les Ciències i al Pati del carrer de les Egipcíaques. Aquestes intervencions van permetre documentar les restes de diverses dependències de l'Antic Hospital de la Santa Creu, així com una mostra significativa de les restes materials. L'estat

d'arrassament en el que es trobaven les diferents restes constructives, la poca quantitat de material recuperat, la no aparició de restes anteriors a la construcció de l'Hospital de la Santa Creu, juntament amb les remocions de terra que s'havien realitzat al pati per fer les obres d'infraestructura de la Biblioteca de Catalunya, desaconsellaven fer una excavació en extensió.

- *Sant Pau del Camp*: es tenen notícies de l'existència de restes ja des de l'any 1931, quan a causa d'uns moviments de terres es localitzaren fragments de Terra Sigil·lada Africana A i també Hispànica i una sivella de bronze d'època visigòtica.

L'any 1988-1989 es realitzà la primera intervenció seriosa, excavant-se en extensió els solars del darrera de l'església de Sant Pau del Camp, per tal d'ubicar-hi un aparcament subterrani. Fins l'any 2001 s'han realitzat un total de vuit intervencions que han posat al descobert restes d'un assentament neolític (V-IV mil·leni a.c.), d'un de l'Edat del Bronze (II-I mil·leni a.c.), restes d'una vil·la romana alt imperial dels segles I-III d.c. i per últim, restes d'una necròpolis dels segles VI i V. (ARTIGAS I CONESA, 1998, 2001; CALPENA, 2002; FÀBREGAS 2003; GRANADOS, 1977, 1982, 1991; MARTIN, 2000)

- *Mercat de Sant Josep, la Boqueria*: l'any 1999 es va dur a terme una intervenció arqueològica al Mercat de la Boqueria que va posar al descobert una sèrie de murs dels segles XVI-XVII corresponents a l'antic convent de Sant Josep, ubicat des del segle XVI en aquesta zona. Així mateix, anterior a aquestes restes, és un edifici del segle XIII molt important a nivell històric degut al desconeixement que es té de la zona abans del segle XIV. (FÀBREGAS, SUBIRANAS 2002)
- *Pla Central del Raval*: durant els mesos d'octubre i novembre de 1999 es va dur a terme una actuació arqueològica a la zona coneguda com Pla Central del Raval compresa entre els carrers Sant Jeroni, Sant Antoni de

Pàdua, Cadenes i Hospital. En aquesta intervenció es van localitzar restes del bronze inicial al sud de l'àrea intervinguda així com estructures medievals a partir del segle XV. Al sector nord, el que queda més propera la plaça d'Emili Vendrell, es van documentar restes romanes i medievals, constatant-se la ocupació i edificació de la zona a partir dels segles XVII i XVIII. (FLORENSA, 2001)

- *Escola Milà i Fontanals*: la intervenció arqueològica l'any 2001 al número 78 del carrer del Carme va posar al descobert part de la façana oest d'un Convent de Monges Mínimes, documentat a partir del segle XVII. Es van excavar un conjunt d'estances del convent que durant el segle XIX estaven destinades a usos agrícoles i ramaders. Així mateix, es van documentar una sèrie de retalls reblerts de ceràmica de mitjans del segle XVII. (CASAS, 2002)
- *Illa d'en Robador*: l'any 2004 es va dur a terme una excavació en extensió de gran part del solar on es va poder documentar part de les primeres vivendes del barri del segle XIV, així com reformes posteriors fins al segle XX. Cal fer especial atenció a un conjunt de retalls, a hores d'ara indeterminats, de l'edat del bronze. (PIERA, 2004)

4. Motius i objectius de la intervenció

Tal i com ja hem indicat en els apartats anteriors, els treballs arqueològics duts a terme han estat propiciats per la necessitat de l'empresa FECSA-ENDESA de realitzar una rasa que permetés la instal·lació d'un cablejat per establir una nova línia elèctrica. El fet de que la zona afectada estigui situada en un indret d'interès arqueològic i alt valor històric, com hem vingut explicant en l'apartat 3, ha donat peu a que es considerés la presència d'un control arqueològic preventiu en vistes a la possible aparició de restes i d'estructures, seguint el procediment establert per la llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Podem resumir l'interès històric i arqueològic de la zona on s'han de dur a terme els treballs en diferents aspectes. Per una banda, els carrers afectats es troben a un sector del barri del Raval on s'ha pogut documentar el jaciment prehistòric més important de la ciutat de Barcelona, l'extensió del qual s'ha pogut comprovar per bona part del barri amb diferents prospeccions i excavacions. Per altra banda, tot aquest sector formava part del *suburbium* de la colònia romana de *Barcino* i és possible que ja llavors el mateix carrer de Sant Pau fos un camí d'entrada i sortida de la ciutat, on s'ha documentat una bona part de necròpolis d'època romana. Finalment cal destacar la proximitat del monestir de Sant Pau del Camp, que en època medieval estava envoltat d'una àrea bàsicament agrícola i d'horta, ja que el límit urbanitzat que coneixem es troba l'alçada de l'actual C/ d'en Robador.

Tots aquests motius creiem que justifiquen per sí sols la importància de dur a terme els citats treballs arqueològics a la zona per tal de localitzar i documentar les possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, procurant obtenir la màxima informació de l'àrea i així complementar els estudis realitzats fins el moment.

5. Mètode de treball

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris i A. Carandini.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (UE), que els individualitza els uns dels altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, situació en les plantes i seccions i posició física respecte a la resta d'UE del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Per tal de facilitar l'organització dels treballs arqueològics, s'ha optat per diferenciar les diferents rases i sondejos practicats, mitjançant una numeració que comença amb el núm. 100, que pertanyeria a la rasa realitzada al carrer de Sant Josep Oriol, seguint amb el 200, que pertanyeria a la rasa realitzada a la Rambla del Raval, i així consecutivament a mesura que avancem cap els carrers de Sant Pau i Sant Oleguer. Pel que fa a les unitats estratigràfiques s'ha optat per enumerar-les correlativament des del núm. 101, 201, 301, etc... segons la rasa o sondeig on estiguessin documentades.

6. Descripció dels treballs realitzats

El dia 16 de juny de 2004 s'inicien els treballs de control arqueològic de l'obra duta a terme per l'empresa FECSA-ENDESA per tal de d'abastir d'una nova línia elèctrica per a les finques compreses entre els núms. 37 i 59 de la Rambla del Raval, el núm. 19 del carrer de Sant Josep Oriol, i els núms. 69 i 79 del carrer de Sant Pau de Barcelona. Cal dir que, malauradament, en el moment de l'arribada del tècnic arqueòleg encarregat de dit control preventiu, bona part dels treballs ja estaven començats, malgrat estar previst, segons les dates senyalades en el propi permís d'excavació, que l'actuació s'iniciés el 16 de juny. Afortunadament, l'estudi de les rases i cates realitzades i dels sediments extrets, donava constància de la inexistència d'estructures o material arqueològic de cap mena.

De la mateixa manera també hem d'afegir que, així com els treballs a realitzar al carrer de Sant Josep Oriol i a la Rambla del Raval es van fer segons el projecte previst, no fou aquest el cas dels que s'havien de realitzar al carrer de Sant Pau. La poca exactitud dels plànols proporcionats al personal d'ESPELSA, va provocar la realització de diferents cales i sondejors per tal de cercar les connexions elèctriques anteriors, i a la vegada es van haver d'idear noves estratègies per tal de dur a terme la intervenció, arribant-se al punt en que tot allò que s'havia de fer al carrer de Sant Pau, es va haver de traslladar al carrer de Sant Oleguer.

Segons el projecte presentat al Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, l'actuació suposava l'obertura d'una rasa en forma de S, d'uns 70m de longitud, 0,80m d'amplada i 0,70m de fondària, que afectava els tres carrers abans mencionats. Com ja hem dit, del projecte original només es va respectar la part pertanyent als carrer de Sant Josep Oriol i la Rambla del Raval, quedant la longitud de la rasa reduïda a 35m. Pel que fa a la fondària, tal i com estava previst, es va arribar a una cota compresa entre els 0,60 i els 0,80 m, moment en que apareixia l'anterior línia elèctrica a

substituir; com comentarem més endavant, només en un cas s'ha arribat a una profunditat d' 1,5 m.

Carrer de Sant Josep Oriol, 19 (rasa 100)

Davant de l'edifici corresponent al núm. 19 del carrer de Sant Josep Oriol, el qual es trobava en construcció en el moment en que es realitzaven els presents treballs, es va procedir a obrir una rasa (rasa 100) de 9 m de longitud per 0,80 m d'amplada, amb una orientació N-S. Les tasques es van realitzar, primerament, ajudant-se amb martell compresor per poder aixecar el paviment de lloses modern i la seva preparació, per després procedir al buidat manual mitjançant pic i pala¹.

Els treballs en aquest sector no presentaren cap més incidència, doncs es van trobar els serveis elèctrics a una fondària de 0,50m², documentant-se únicament el paviment de lloses de formigó contemporani (UE. 101), una preparació també en formigó (UE. 102), amb una potència que oscil·la entre els 0,20 i els 0,25 m, i finalment un estrat format per sauló i material constructiu (UE. 103) que sol ser el que s'utilitza com a farciment en la instal·lació de serveis actuals. En cap moment es va poder apreciar la presència d'estructures o material arqueològic de cap tipus.

Rambla del Raval 37-53 (rasa 200, 300,400)

Es va procedir també a l'obertura d'una nova rasa (rasa 200) paral·lela a les façanes dels edificis corresponents als núms. 37 a 53 de la Rambla del Raval, prenent una orientació NW-SE. Però, tal i com ja hem explicat anteriorment, aquesta rasa ja estava pràcticament oberta abans de l'arribada del tècnic arqueòleg i només es va poder fer un control efectiu del punt en que

---

¹ Vegeu Annexes, "Documentació Fotogràfica", fotografies 1 i 2

² Vegeu Annexes, "Documentació Fotogràfica", fotografia 3

aquesta connecta i s'uneix amb la rasa 100, i uns pocs metres més en direcció al carrer de Sant Pau. Tot i així, com ja s'ha comentat, l'anàlisi del sediment extret i de la pròpia rasa permet confirmar, amb gairebé rotunda seguretat, la inexistència de qualsevol vestigi d'interès arqueològic.

El procediment d'obertura fou el mateix utilitzat a la rasa 100, mitjançant martell compresor per a desmuntar el paviment de lloses de formigó i la seva preparació³, per després procedir al buidat manual, mitjançant pic i pala; en moments determinats es va utilitzar una màquina retroexcavadora de petites dimensions per picar i buidar el paviment⁴. Si bé en un principi, es va treure el paviment en una longitud de 54 m., finalment només se'n van buidar 25 m, doncs l'existència d'unes conduccions tubulars existents sota la rambla del Raval, van fer innecessari allargar més la infraestructura cap el carrer de Sant Pau. Així doncs, les dimensions finals d'aquesta rasa quedaren en els 25 m de longitud ja esmentats, 0,80 m d'amplada, i una fondària que oscil.lava entres els 0,60 m i els 0,40 m, cota on començaven a aparèixer els serveis elèctrics⁵. L'estratigrafia documentada no difereix de la que trobàvem a la rasa 100, podent-se observar el paviment en lloses de formigó de 60x40cm (UE 201), la seva preparació també en formigó (UE 202) amb una potència mitjana d'uns 0,25m, i un estrat de sauló i material constructiu barrejat (UE 203) que cobria el cablejat elèctric. En aquest cas tampoc es va poder exhumar cap tipus de material arqueològic.

Al costat de la rasa 200, davant el núm. 39 de la Rambla del Raval, i a tocar de la vorera del carrer, es va decidir obrir una nova rasa en paral.lel (rasa 300) per tal de trobar les conduccions tubulars existents sota la Rambla, i que la travessen perpendicularment. De la mateixa manera que s'havia fet amb les dues rases anteriors, es va utilitzar el martell compresor per a trencar el paviment del carrer i la preparació, i es va procedir al buidatge manual.⁶ Els tubs en qüestió han resultat estar a força fondària, per la qual cosa ha estat

---

³ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 4

⁴ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografies 5 i 6

⁵ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 7

necessari rebaixar el subsòl fins a una profunditat de 1,5m, que ha estat la cota màxima a la que s'ha arribat en tota la intervenció. Altra vegada hem de dir que els resultats, des del punt de vista arqueològic, han estat negatius, doncs només s'ha pogut documentar el paviment de lloses (UE 301), la preparació (UE 302), l'estrat de sauló i material constructiu de cobertura de serveis (UE 303), i un estrat d'argila marró molt compacte i net de material (UE 304) que començava a aparèixer a una profunditat de 0,60 m. Igualment que la rasa 200, la rasa 300 prèn una orientació NW-SE, però només presenta una longitud d' 1 m., una amplada de 0,80 m., i la ja dita fondària d' 1,5m.

Finalment es va observar l'existència d'una rasa (rasa 400) de petites dimensions (1x0,80m) molt aprop de la cantonada de la Rambla del Raval amb el carrer de Sant Pau, la qual ja estava coberta en el moment de l'arribada del tècnic arqueòleg, havent estat impossible qualsevol control.

Carrer de Sant Pau, 69-79 (rasa 500, 600, 700, 800, 900 i 1000)

Com deiem en els apartats anteriors, els canvis d'estratègia a darrera hora per part de l'empresa FECSA-ENDESA, van provocar que tota la feina que s'havia de dur a terme al carrer de Sant Pau, passés a realitzar-se al carrer de Sant Oleguer, amb el qual fa cantonada. En aquesta zona s'han arribat a obrir fins a sis rases de petites dimensions, per tal de buscar connexions existents.

La primera rasa oberta ha estat la 500, just a la cantonada del carrer de Sant Oleguer amb el de Sant Pau, arran de la vorera, però es va haver d'aturar el procés per l'existència d'una arqueta de serveis inutilitzada just a sota⁶. Aquesta rasa prèn una orientació NW-SE i unes dimensions de 0,80 x 0,80 m., essent els resultats arqueològics negatius i només documentant-se el paviment de lloses de formigó de 40x40cm (UE 501) i la seva preparació (UE 502).

---

⁶ Vegeu Annexes, "Documentació Fotogràfica", fotografies 8 i 9

⁷ Vegeu Annexes, "Documentació Fotogràfica", fotografia 10

Seguidament, paral·lela a la rasa 500 i a tocar de la façana dels edificis del carrer de Sant Oleguer, es va procedir a obrir una nova rasa (rasa 600), també de 0,80 x 0,80 m. i amb una fondària d'uns 0,60 m., que es va deixar de banda al no trobar les conduccions dessitjades⁸. Una altra vegada, el resultat arqueològic ha estat negatiu i només s'ha documentat el paviment de lloses de formigó (UE 601), la seva preparació (UE 602), i l'estrat de sauló utilitzat com a farciment (UE 603).

Davant la impossibilitat de trobar les connexions escaients es va obrir una nova rasa (rasa 700) igualment de 0,80 x 0,80 m. i una fondària de 0,50 m., amb orientació N-S, que tampoc va donar els resultats desitjats⁹. Novament només es va poder documentar l'enllosat de formigó (UE 701) i la seva preparació (UE 702). Al costat d'aquesta, arran de la vorera, i amb una orientació NW-SE, es va practicar una altra rasa (rasa 800) de 1,50 m., amb una amplada de 0,80 m. i una fondària de 0,70 m.¹⁰. Si bé els operaris no van trobar les connexions, des del punt de vista arqueològic sí que es va constatar l'existència d'un petit pany de mur de pedra i morter groguenc (UE 804)¹¹, sense cap mena de material que ens permeti conèixer la seva datació, tot i que per similituds tipològiques sembla ser una obra contemporània del s. XIX o XX, segurament un antic mur de façana del carrer de Sant Oleguer, molt més estret que no pas ara, abans de les reformes d'aquesta part del barri. A més del mur, també s'ha documentat el paviment de lloses de formigó (UE 801), la seva preparació (UE 802), i el farciment de sauló (UE 803)

Finalment, encara es van haver d'obrir dues rases més, la primera de les quals (rasa 900) va permetre accedir a una arqueta de serveis inutilitzada¹², i l'altra (rasa 1000) davant el núm. 11 del carrer de Sant Oleguer que ja va permetre accedir a les connexions correctes¹³. Tant en una com en l'altra rasa

---

⁸ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografies 11 i 12

⁹ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 13

¹⁰ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografies 14 i 15

¹¹ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografies 16

¹² Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 17

¹³ Vegeu Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 18

els resultats arqueològics han estat negatius i només s'ha documentat el paviment de lloses i la seva preparació. D'aquesta manera, davant la no necessitat d'obrir més trams del subsòl, es van donar per acabats els treballs a que fa referència la present memòria, el dia 23 de juny de 2004.

7. Fitxes d'unitats estratigràfiques

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 101
Sector: rasa 100	Fase:	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.		
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial ormat per lloses de formigó.		
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	102	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :102	
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: S. XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència mitja de 10cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :103	
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: S. XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló, argil.la i material constructiu contemporani, amb una potència mínima d'uns 20cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 201
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carer.		
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó amb unes mesures de 60x40x8cm.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	202	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 202	
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: S. XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potencia mitja d'uns 25cm			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	203	Es cobert per	201
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 203	
Sector: Rasa 200	Fase:	Cronologia: S. XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat de sauló amb material constructiu contemporani barrejat, amb una potència mínima d'uns 20cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	202
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 301
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.		
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó amb unes mesures de 60x40x8cm.		
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	302	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 302	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potencia mitja de 25cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	303	Es cobert per	301
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 303	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló amb material constructiu contemporani amb una potència mitja de 20cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	304	Es cobert per	302
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 304	
Sector: Rasa 300	Fase:	Cronologia: Indeterminada		
DEFINICIÓ :	Estrat d'argil.la vermella.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat d'argi.les vermelles, molt compactes, amb absència de material de qualsevol tipus. La seva potència mínima és de 80cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	303
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :501	
Sector: Rasa 500	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó de 40x40x8cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	502	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :502	
Sector: Rasa 500	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència de 20cm			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	503	Es cobert per	501
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :601
Sector: Rasa 600		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó de 40x40x8cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	602	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :602
Sector: Rasa 400		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència d'uns 20cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	603	Es cobert per	601
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :603
Sector: Rasa 600		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i material constructiu contemporani.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	602
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :701
Sector: Rasa 700		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó de 40x40x8cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	702	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :702
Sector: Rasa 700		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència d'uns 20cm..			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	703	Es cobert per	701
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE :703
Sector: Rasa 700		Fase:	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i material constructiu contemporani.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	702
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :801	
Sector: Rasa 800	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de 40x40x8cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	802
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :802	
Sector: Rasa 800	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència d'uns 20cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	803	Es cobert per	801
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :803	
Sector: Rasa 800	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i material constructiu contemporani.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	804	Es cobert per	802
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :804	
Sector: Rasa 800	Fase:	Cronologia: S.XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Possible antic mur de façana.			
DESCRIPCIÓ :	Fragment de mur de 90cm de llargada, realitzat amb pedra i morter groguenc.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	803
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :901	
Sector: Rasa 900	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Paviment actual de carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó de 40x40x8cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	902	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :902	
Sector: Rasa 900	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència d'uns 20cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	901
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :903	
Sector: Rasa 900	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i material constructiu contemporani.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	902
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :1001	
Sector: Rasa 1000	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses de formigó de 40x40x8cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	1002	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :1002	
Sector: Rasa 1000	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment de lloses.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb una potència d'uns 20cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	1001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE :1003	
Sector: Rasa 1000	Fase:	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Farciment de les rases per la instal.lació de serveis moderns.			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i material constructiu contemporani.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	1002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

8. Conclusions

El resultat de la intervenció als carrer de Sant Josep Oriol,19 / Rambla del Raval, 37-53 / Sant Pau, 69-79, amb codi de referència del MHCB 110/04, constata la inexistència de restes arqueològiques rellevants a la zona afectada, podent-se parlar de resultats negatius.

Tant sols podem considerar com a resta digna d'interès arqueològic el mur que hem definit com a UE. 804. A l'escassa importància de dites estructures, cal afegir l'evidència que tampoc s'ha exhumat cap fragment de material de tipus arqueològic, com ara ceràmica, que permeti una datació concreta.

L'estratigrafia que s'ha pogut documentar ha consistit en una seqüència contemporània formada per una capa de lloses que conformen el paviment del carrer, cobrint una capa de preparació de formigó. Per sota d'aquesta capa de formigó ha aparegut sauló barrejat amb argiles i material constructiu, que cobria serveis moderns (aigua, gas, electricitat). Podem dir que es tracta, doncs, d'una zona molt afectada per intervencions recents anteriors, destinades a la instal·lació d'aquests serveis subterranis.

L'escassa profunditat de les rases realitzades (amb un màxim de 70cm., tret de la rasa 300, amb 1,5m) ha impedit documentar les cotes inferiors, per la qual cosa no es pot descartar que hi hagi restes arqueològiques per sota d'aquestes.

9. Bibliografia

- AAVV. (1993): “Intervencions a Barcino (1982-1989)” a Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana, Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- AA. VV. (1999): *Els Barris de Barcelona. Volum I. Ciutat Vella. L'Eixample*. Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- ARTIGUES i CONESA, P.LI.. (1998): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar comprès entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les Carretes al Raval (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- ARTIGUES I CONESA, P.LI.. (2001): *Memòria dels resultats obtinguts en l'excavació arqueològica al jaciment de Sant Pau, cantonada amb Reina Amàlia i C/ Carretes (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- CALPENA, D. (2002): *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva als carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i Carretes (Ciutat Vella, Barcelona)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CASAS, J. (2002): “Intervenció arqueològica a l'Escola Milà i Fontanals (carrer del Carme 78, de Barcelona)” a II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, Sant Cugat del Vallès, abril 2002.

- CIRICI, A. (1975): *Barcelona pam a pam*. Ed. Teide. Barcelona.
- CLARAMUNT, S. (1984): “La formació del Raval de la Rambla”. A: *El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I Congrés d’història del Pla de Barcelona, celebrat a l’Institut Municipal d’Història els dies 12 i 13 de novembre de 1982*. La Magrana. Barcelona. Pàg. 183-203.
- FABRE, J.; i HUERTAS CLAVERIA, J. M. (1977): *Tots els barris de Barcelona. Vol. VII: Els polígons (2) i el Districte Cinquè*. Edicions 62. Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, M. (2003): *Memòria tècnica de l’excavació arqueològica d’urgència realitzada al carrer Carretes, cantonada amb el carrer Sant Pau (Barcelona, novembre de 2000)*. Arxiu del Servei d’Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- FÀBREGAS, M. i SUBIRANAS, C. (2002): “Intervenció arqueològica al Mercat de Sant Josep, la Boqueria (Barcelona)” a II Congrés d’Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, Sant Cugat del Vallès, abril 2002.
- FLORENSA, F. (2001): *Memòria arqueològica de la intervenció realitzada al Pla Central del Raval (Barcelona)*. Arxiu del Servei d’Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- GRANADOS i TRAVESSET, O. (1977): “Necròpolis de una villa romana descubierta en la Travessera de les Corts, Barcelona” a XV Congreso Nacional de Arqueología. Zaragoza.
- GRANADOS, Oriol. (1982): “ El pla de Barcelona i la seva Història” a Actes del 1 Congrés d’Història del Pla de Barcelona. Institut Municipal d’Història. Barcelona.

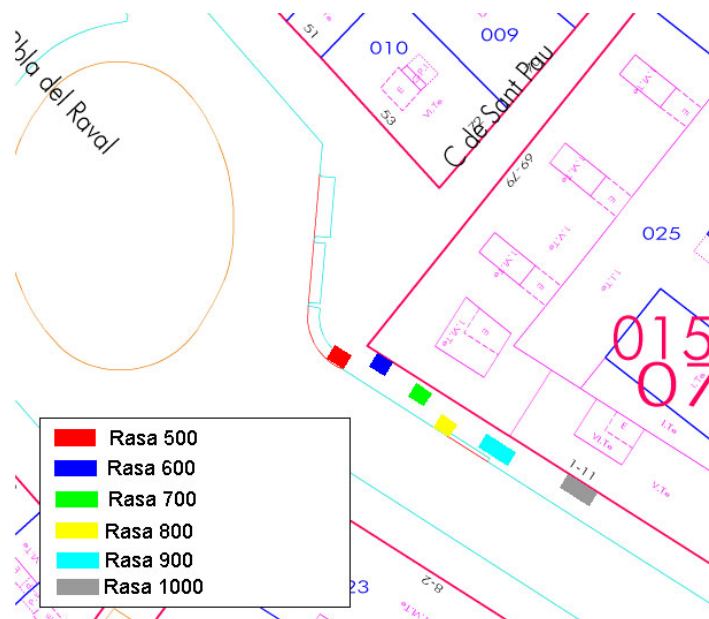
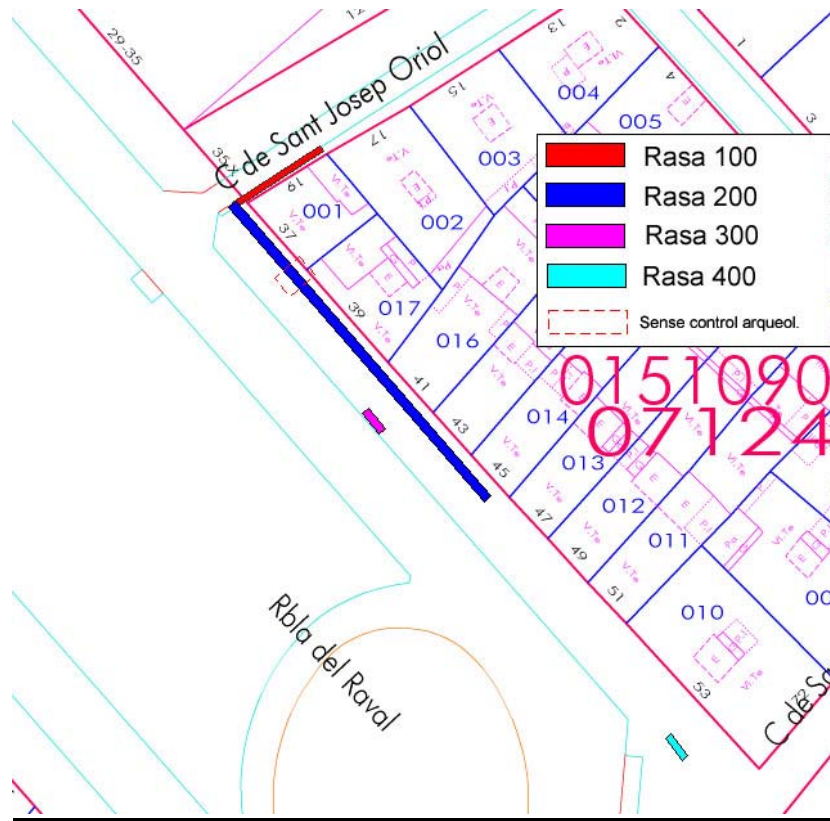
- GRANADOS, O. (1991): “Estructura urbana de la ciutat romana”. A: *Història de Barcelona*. Volum 1. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- GUÀRDIA, M, i GARCIA ESPUCHE, A. (1992): “Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516”. A: *Història de Barcelona*. Volum 3: *La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, E.C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HUERTAS, J.; RODRÍGUEZ, M. (2000): “Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques”. A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.
- MARTÍN i OLIVERAS, A. (2000): *Informe preliminar de seguiment i prospecció arqueològica a l'entorn del jaciment de Sant Pau del Camp (Barcelona-El Barcelonès)*. Informe inèdit.
- PIERA, J. (2004): *Primer informe preliminar de la intervenció arqueològica a l'Illa d'en Robador: C/ Robador, Sant Rafel, Sant Josep Oriol i Sadurní. Ciutat vella, Barcelona*. Informe inèdit.
- PIERA, J. (2004): *Segon informe preliminar de la intervenció arqueològica a l'Illa d'en Robador: C/ Robador, Sant Rafel, Sant Josep Oriol i Sadurní. Ciutat vella, Barcelona*. Informe inèdit..
- PLADEVALL, A. (1982): “Barcelona i el Barcelonès”. A: *Gran geografia comarcal de Catalunya*. Volum 8: *El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Obra dirigida per Carreras i Martí, Joan. Volum dirigit per Cahner, Max. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg.11-14.

ANNEXES

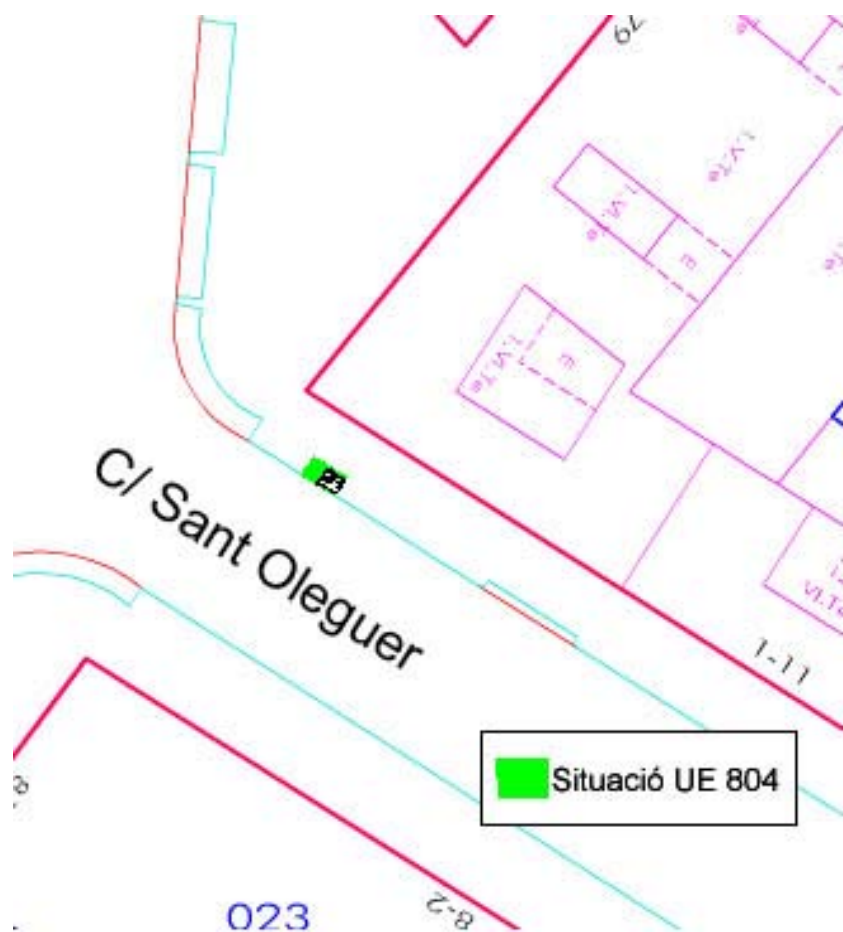
- **Planimetria**
- **Documentació fotogràfica**

Planimetria

Plànols de situació de les rases.

Plànol de situació de la UE 804.

Documentació fotogràfica

Fotografia núm. 1. Obertura de la rasa 100

Fotografia núm. 2. Obertura de la rasa 100

Fotografia núm. 3. Rasa 100 un cop oberta

Fotografia núm. 4. Obertura de la rasa 200

Fotografia núm. 5. Obertura de la rasa 200

Fotografia núm. 6. Rasa 200 un cop oberta

Fotografia núm. 7. Obertura de la rasa 300

Fotografia núm. 8. Obertura de la rasa 300

Fotografia núm. 9. Rasa 500 un cop oberta

Fotografia núm. 10. Obertura de la rasa 600

Fotografia núm. 11. Rasa 600 un cop oberta

Fotografia núm. 12. Rasa 700 un cop oberta

Fotografia núm. 13. Rasa 800 un cop oberta

Fotografia núm. 14. UE. 804, vista N-S

Fotografia núm. 15. Rasa 900 un cop oberta